BUCOVINENI ÎN VIAȚA CULTURAL-ŞTIINȚIFICĂ A ROMÂNIEI POSTBELICE (IV)*

VASILE I. SCHIPOR

Refugiul şi destinul refugiaților bucovineni din iunie 1940 şi, respectiv, martie–aprilie 1944, au reprezentat un teritoriu tabu în România înainte de evenimentele din 1989. După evenimentele din 1989 aceste teme încep să fie frecventate de către istorici în cadrul unor proiecte de sine stătătoare.

Pentru bucovineni – ca şi pentru basarabeni – înțelegerile secrete dintre Hitler şi Stalin, parafate în 1939, au avut urmări catastrofale, producând o tragedie europeană pentru mai multe generații.

La fel ca toți refugiații din toate locurile şi din toate timpurile, refugiații din Bucovina sunt victime ale războiului. Evenimentele din 1940 şi 1944 au produs o schimbare brutală a destinului lor. Ei îşi părăsesc casa şi locurile natale, fugind din calea sovieticilor şi devenind „vinovați politic" pentru că au fugit de pe teritoriul U.R.S.S. Statutul lor de refugiați este o vreme incert. Vina lor politică este deseori mascată prin indicarea locului de origine: „originari din Bucovina, stabiliți pe teritoriul R.P.R. după 1 iunie 1940"; „transfugi sau fugiți de pe teritoriul Uniunii Sovietice"[1]. Locurile lor de rezidență sunt Banatul, Vâlcea, Câmpulung Muscel, Piteşti, Braşov, Bucureşti, Deva, Sibiu, Cluj, Oradea, Iaşi, Piatra Neamț, Gura Humorului, Rădăuți, Suceava, precum şi unele localități rurale din preajma acestora (Cața, județul Braşov; Iței, Costâna – Suceava; Dorneşti, Țibeni – Rădăuți, Vama. Aici ei îşi reorganizează întreaga lor viață, depăşind nu de puține ori trauma anilor '40 şi marginalizarea socială prin calitățile lor recunoscute: „hărnicie, obişnuință de a face față greului, simț al

* Pentru întreaga problematică a temei, vezi un tablou mai amplu în *Bucovineni în viața cultural-ştiințifică a României postbelice* (I), în „Analele Bucovinei", Rădăuți–Bucureşti, anul XVII, nr. 2 (35), iulie–decembrie 2010, p. 367–396; *Bucovineni în viața cultural-ştiințifică a României postbelice* (II), ibidem, anul XVIII, nr. 2 (37), iulie–decembrie 2011, p. 575–613; *Bucovineni în viața cultural-ştiințifică a României postbelice* (III), ibidem, anul XIX, nr. 1 (38), ianuarie–iunie 2012, p. 113–144.

[1] Conf. Ruxandra Cesereanu, *Comunism şi represiune în România. Istoria tematică a unui fratricid național*, Iaşi, Editura Polirom, Colecția „Plural M", Seria „Idei contemporane", 2006, p. 142–146.

Analele Bucovinei, **XX**, *1* (40), p. – , Bucureşti, 2013

BDD-A32933 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:38:05 UTC)

echilibrului, putere de adaptare, bună organizare a gospodăriei după modelul «neamțului», solidaritate familială şi de grup”[2].

Ca şi în cazul Aniței Nandriş[3], credința în Dumnezeu, cultul familiei, grija aparte pentru copii, mergând adeseori până la sacrificiul de sine şi dragostea de țară îi caracterizează pe refugiații bucovineni, ajutându-i să supraviețuiască în deceniile de după război şi să se afirme chiar în viața socială, economică, ştiințifică, literară şi culturală din România.

Pentru convingerile lor politice, unii dintre refugiații bucovineni sunt arestați, condamnați şi închişi. Puțini reuşesc să plece în Occident, urmându-şi destinul pe drumurile anevoioase ale exilului.

Continuând preocupările menționate mai sus (dar şi altele din literatura istoriografică a problemei), lucrarea noastră aspiră să aducă un spor de cunoaştere în istoria temei, prin explorarea unui teritoriu al istoriei contemporane ocolit vreme îndelungată de către cercetători şi înțeles de noi ca parte integrantă a patrimoniului cultural național şi european. Totodată, facem precizarea că lucrarea noastră se află în intimitatea unor obiective cu semnificație aparte în Bucovina de astăzi: – stimularea, formarea şi consolidarea unei conştiințe noi, moderne privitoare la valoarea patrimoniului propriu, ca parte integrantă a patrimoniului european; – apropierea de orizonturi noi de înțelegere şi interpretare a faptelor ce aparțin acestui teritoriu al istoriei noastre postbelice; – stimularea interesului pentru cunoaşterea despovărată de clişee şi stereotipuri a istoriei noastre recente; – menținerea vie a memoriei tragediei bucovinenilor din veacul trecut şi „însănătoşirea reflecției morale” în spațiul public din România de astăzi şi din vecinătățile sale.

Gândită astfel, în pofida multor dificultăți (risipirea bucovinenilor pe întregul teritoriu al României, migrarea unora dintre ei în Occident, precaritatea surselor şi a resurselor destinate cercetării sistematice de teren, arhivă şi bibliotecă, refuzul şi uneori chiar teama multor supraviețuitori de a-şi scrie amintirile, inapetența urmaşilor pentru recuperarea memoriei familiei etc.), lucrarea noastră aspiră să devină un dicționar biobibliografic de interes, cuprinzând fişiere deschise pentru o largă categorie de bucovineni, de diverse naționalități şi religii, refugiați din Bucovina şi ordonate alfabetic. Toate acestea ilustrează, în primul rând, „prezența Bucovinei în evoluția cultural-ştiințifică a țării”, despre care scria Traian Cantemir la începutul anilor ’80 din

[2] *Ibidem*, p. 150

[3] Vezi Anița Nandriş-Cudla, *20 de ani în Siberia. Destin bucovinean*, Bucureşti, Editura Humanitas, 1991, 184 p. Cartea, „o capodoperă spontană şi naivă a deportării”, este premiată de Academia Română în 1992.

BDD-A32933 © 2013 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:38:05 UTC)

veacul trecut, printr-o remarcabilă „activitate creatoare”, astăzi insuficient cunoscută şi valorizată[4].

***

Nandriş, Gheorghe. Născut la 14 octombrie 1933 în localitatea Mahala, din judeţul Cernăuţi. Fiul lui Florea Nandriş (1901–1965), fratele mai mic al lui Ion şi Grigore Nandriş, care „n-a urmat şcoli înalte, îndeplinind dorinţa tatălui lor de a rămânea gospodar la coasă şi la plug”, şi al Agripinei, născută Fialcovschi (1909–2001). Aici îşi petrece copilăria şi urmează primele două clase primare.

Refugiat în 1944 în Banat, unde îşi continuă studiile primare.

Absolvent al Liceului de Băieţi „Eudoxiu Hurmuzachi” din Rădăuţi, promoţia 1952. Anii de liceu petrecuţi la Rădăuţi sunt „ani grei, încărcaţi cu îngrijorări de tot felul şi neajunsuri materiale”, dar totodată luminaţi de prieteniile adolescentine şi de bogate aspiraţii. În perioada 1952–1958 urmează cursurile Institutului Medico Farmaceutic din Cluj. Intern, prin concurs, la I.M.F. Cluj, în perioada 1958–1959. După această dată, este medic de medicină generală în circumscripţia sanitară Cristian, judeţul Sibiu (1959–1970). Din 1970, medic specialist de medicină internă. Doctorat în medicină în 1972, cu teza *Riscul profesional de accidentare*. Medic specialist în cardiologie din 1978, aceasta fiind cea de a doua sa specialitate. Medic primar de medicină internă, prin concurs, din 1979. Medic-şef al Secţiei de cardiologie a Spitaluluui Judeţean Sibiu, din 1988. Director al Spitalului Judeţean Sibiu (1977–1988), preşedinte al Colegiului Judeţean al Medicilor şi Farmaciştilor (1979–1988), cercetător ştiinţific principal gr. I (1992–2003), vicepreşedinte al Secţiei de Cardiologie Preventivă şi Recuperare din România.

Medicul Gheorghe Nandriş elaborează, de-a lungul timpului, 92 de lucrări ştiinţifice, dintre care 60 văd lumina tiparului. Iniţiator şi conducător al unor programe de sănătate în domeniul bolilor cardiovasculare: program de profilaxie a reumatismului articular acut şi cardiopatiei reumatismale (1979), program de profilaxie şi combatere a hipertensiunii arteriale (1982), program naţional antitabagic, comandat şi premiat de Societatea Română de Cardiologie (1996), program naţional de prevenire a bolilor cardiovasculare, aprobat şi promovat de Academia de Ştiinţe Medicale din România (1996). Iniţiator, în 1993, al acţiunii Ziua Inimii, devenită, începând din anul 2001, Ziua Mondială a Inimii. Pensionat în 2003, continuă să lucreze în cadrul Cabinetului

[4] Traian Cantemir, *Dimensiuni cultural-ştiinţifice bucovinene*, Cuvânt-înainte la [I. Pînzaru, Petru Froicu], *Ştiinţa în Bucovina. Ghid biobibliografic*, vol. I. Suceava, Biblioteca Judeţeană, 1982, p. 3–7.

BDD-A32933 © 2013 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:38:05 UTC)

său particular. Activitatea sa profesională este răsplătită prin acordarea distincției Meritul Sanitar (1981 şi 2004)[5].

În 1982, trece clandestin în România manuscrisul *20 de ani în Siberia* al Aniței-Nandriş-Cudla (1904–1986), sora tatălui său, lucrare care vede lumina tiparului în 1991, ca realizare de seamă a literaturii genului, fiind premiată de Academia Română, retipărită în mai multe ediții şi tradusă în câteva limbi de circulație universală[6].

Moştenitor al arhivei familiei Nandriş şi al testamentului spiritual al bunicului Vasile Lazăr şi al unchiului său, medicul Ion Nandriş, potrivit căruia pe acest pământ „rămânem prin ceea ce facem".

Pe lângă studiile şi articolele publicate în câteva periodice de astăzi, „Glasul Bucovinei" (Cernăuți), „Septentrion"(Rădăuți), Gheorghe Nandriş publică monografia întocmită de unchiul său Ion Nandriş, *Satul nostru Mahala din Bucovina,* Ediție îngrijită şi prefațată de Gh. Nandriş, Sibiu, Casa de Presă şi Editură „Tribuna", 2001. Tot el întocmeşte şi publică o adevărată „cronică de familie" a Nandrişilor, lucrare de interes pentru istoria familiilor din Bucovina: Gheorghe Nandriş, *Familia Nandriş*, vol. 1, *Obârşia*, Sibiu, Editura Universității „Lucian Blaga", 2011, 380 p. + o planşă genealogică; Gheorghe Nandriş, *Familia Nandriş*, vol. 2, *Dr. Ion Nandriş*, Sibiu, Editura Universității „Lucian Blaga", 2011, 360 p. Acestea vor fi urmate de alte trei volume: vol. 3, *Profesorul Grigore Nandriş*; vol. 4, *Doctorul Tudor Nandriş*; vol. 5, *Cei doi țărani: Florea şi Anița Nandriş.* De remarcat faptul că tipărirea acestor lucrări se face prin resurse proprii, tirajul cărților fiind donat de autor în mod deosebit unor

[5] Gheorghe Nandriş, *Familia Nandriş*, vol. 1, *Obârşia*, Sibiu, Editura Universității „Lucian Blaga", 2011, p. 10–87, 294–320, 341–369. Vezi şi Niculai Şorea, *Peste vremi... Istoria unei generații – promoția 1952 – a Liceului „Eudoxiu Hurmuzachi" din Rădăuți*, Iaşi, Editura Pim, 2006, p. 189–193; Dumitru Covalciuc, *Mic dicționar de medici români din Bucovina*, Suceava, Editura Muşatinii, 2012, p. 89.

[6] Anița Nandriş-Cudla, *20 de ani în Siberia. Destin bucovinean*, Bucureşti, Editura Humanitas, 1991, 184 p. În 2006, la Editura Humanitas, apare ediția a II-a revăzută şi adăugită a cărții, cu titlul modificat însă: *Amintiri din viață. 20 de ani în Siberia,* 288 p. Patru ani mai târziu, apare, sub aceeaşi prestigioasă egidă, o nouă ediție: Anița Nandriş-Cudla, *20 de ani în Siberia. Amintiri din viață*, Bucureşti, Editura Humanitas, 2010, 272 p. Cartea se tipăreşte curând într-o nouă ediție, cu o mai bună circulație şi în Bucovina: Anita Nandriş-Cudla, *20 de ani în Siberia. Amintiri din viață*, Ediția a IV-a, Prefață şi postfață de Gheorghe Nandriş, Bucureşti, Editura Humanitas, Colecția „Memorii. Jurnale. Călătorii", 2012, 266 pagini. Cartea apare şi în câteva traduceri străine: Anița Nandriş-Cudla, *Twenty Years in Siberia,* Traducere de Mabel Nandriş, Londra, 1998; Anița Nandriş-Cudla, *Aus meinem Leben. 20 Jahre in Sibirien. Ein Schicksal aus der Nordbukowina. Eine wahre Geschichte* [Din viața mea. 20 de ani în Siberia. Un destin din Bucovina de Nord. O poveste adevărată], Traducere din limba română de Anca Pavel-Mihăilescu, Augsburg, Grupul Media „Universal Grafische Betriebe" S.A. München, 2011, 176 p.

BDD-A32933 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:38:05 UTC)

beneficiari principali, biblioteci publice şi institute de cercetare din România. Câteva zeci de exemplare sunt donate instituţiilor publice şi unor personalităţi din satul său natal, Mahala, şi din Regiunea Cernăuţi.

Acest proiect valoros al medicului bucovinean Gheorghe Nandriş se desfăşoară sub îndemnul testamentar al unchiului său, doctorul Ion Nandriş, şi priveşte o problemă capitală pentru destinul civilizaţiei din Bucovina, cultivarea memoriei şi a conştiinţei genealogice a neamului: „Rog pe ai mei, cât vor trăi, să aibă grija continuităţii familiei noastre, cu tradiţiile ei de înţelegere şi iubire între oameni, cât şi a originii şi locului pierdut. Să fie păstrate şi transmise mai departe toate aceste legături sufleteşti între membrii familiei noastre, oriunde s-ar găsi”[7].

Nandriş, Ion. Născut la 17 iulie 1890 în familia lui Dumitru Nandriş şi a Mariei, născută Lazor, gospodari din satul Mahala, de lângă Cernăuţi, care a dat Bucovinei o strălucitoare „generaţie a fraţilor Nandriş”, afirmată de-a lungul veacului trecut sub o istorie nedreaptă, în deportare, refugiu şi exil: Vasile (1893–1926), Grigore (1895–1968), Gheorghe (1899–1929), Florea (1901–1965), Anița (1904–1986), Toader (1906–1989).

Ion Nandriş îşi trece bacalaureatul la Cernăuţi în 1911. Studiază medicina la Viena, unde este ales la 23 decembrie 1913 preşedinte al Societăţii „România Junã”. Participă la Cernăuţi şi în Transilvania la evenimentele memorabile al anului 1918. Se reîntoarce la Viena, împreună cu fratele său Grigore Nandriş spre a-şi continua studiile. După o nouă întrerupere a acestora, din cauza mijloacelor modeste de întreţinere din partea familiei, în 1924 termină Facultatea de Medicină la Cluj. În 1926 îşi continuă studiile la Paris, unde se căsătoreşte cu Astra Călugăreanu, medic pediatru, fiica profesorului universitar bucureştean Dimitrie Călugăreanu. Din 1927, profesează la Institutul de Medicină Legală condus de profesorul Mina Minovici şi la Clinica ORL a Spitalului Filantropia din Bucureşti.

În 1929 Ion Nandriş se reîntoarce în Bucovina, funcţionând ca şef de secţie la Spitalul din Cernăuţi. Având convingerea că „datoria primordială a intelectualilor este să contribuie la ridicarea satelor”, împreună cu profesorul universitar Grigore Nandriş, devenit preşedinte al Societăţii pentru Cultura şi Literatura Română în Bucovina, în cadrul unui amplu program de „propagandă culturală” la sate, înfiinţează o Secţie a Societăţii pentru Cultură în satul Mahala, construieşte Casa Naţională (1937) – „o clădire mare în scopuri practice şi permanent în folosul satului”, înzestrată cu bibliotecă, sală de lectură, sală de conferinţe cu 400 de locuri, un muzeu al satului, o cooperativă de consum şi diverse ateliere meşteşugăreşti (de ţesut covoare, fierărie,

[7] Gheorghe Nandriş, *Familia Nandriş*, vol. 2, *Dr. Ion Nandriş*, Sibiu, Editura Universităţii „Lucian Blaga”, 2011, p. 350. Testamentul integral, tot aici, p. 349–351.

BDD-A32933 © 2013 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:38:05 UTC)

rotărie, dogărie, cărămidărie). Forma şi ideea de realizare a acestui proiect, precum şi succesul acestuia sunt elogiate de către profesorul Dimitrie Gusti, conducătorul „Institutului Social" din Bucureşti, de către prof dr. Iuliu Moldovan, preşedintele „Astrei" şi Prof. I. Petrovici, ministrul Învățământului, care vizitează Secția din Mahala.

Sub ocupația sovietică din 1940–1941, satul Mahala este distrus şi nu se mai poate reface decât parțial. Prin grija doctorului Ion Nandriş, ales preşedinte al Societății pentru Cultură, după revenirea administrației româneşti în nordul Bucovinei, se construieşte Casa de Ocrotire, ce funcționează până în martie 1944.

După refugiul din 1944, doctorul Ion Nandriş se stabileşte în Bucureşti, consacrându-şi mulți ani din viață strângerii de documente, în vederea elaborării unei monografii: *Satul nostru Mahala. Însemnări pentru mai târziu*. În 1966 încredințează manuscrisul lucrării nepotului său, doctorul Gheorghe Nandriş, cu îndemnul de a-l completa „cu ceea ce vremea va mai aduce". Doctorul Ion Nandriş se stinge din viață la 7 ianuarie 1967[8].

De-a lungul deceniului trecut, materialul monografiei se îmbogățeşte cu mărturii ale sătenilor din Mahala-Cernăuți privind evenimentele petrecute sub ocupația sovietică, cu liste oficiale ale țăranilor deportați în Siberia şi câteva biografii ale unor mahaleni de altădată. Parțial, unele materiale rămase de la doctorul Ion Nandriş se publică în periodicul „Glasul Bucovinei" din Cernăuți.

Lucrarea *Satul nostru Mahala din Bucovina*, Ediție îngrijită şi prefațată de Gh. Nandriş, Sibiu, Casa de Presă şi Editură Tribuna, 2001, 434 p., este precedată de un *Cuvânt-înainte,* în finalul căruia, adresându-se românilor din Regiunea Cernăuți, doctorul Gheorghe Nandriş precizează: „Aş dori ca această istorie a satului nostru, care a reuşit să-şi păstreze limba şi datinile, după două secole de ocupație străină, să vă convingă de forța voastră şi să vă dea puterea să rezistați, până ce Europa ne va cuprinde pe toți" (p. 8). Acestuia îi urmează, în spiritul celebrului discurs de recepție rostit de Lucian Blaga la primirea sa în Academia Română, un *Elogiu satului românesc*, formulat şi cu legitime motive de îngrijorare, „într-o epocă grea şi plină de urmări nefericite pentru ființa noastră, ca neam": „Când şi dacă se va reuşi distrugerea satului, ca aşezare tradițională românească şi a țăranului, care e partea de căpetenie a satului, atunci va fi distrus neamul. […] Progresul trebuie făcut treptat, adecvat

[8] Informații puține despre viața şi activitatea medicului Ion Nandriş găsim, printre altele, la [I. Pînzaru, Petru Froicu], *op. cit.*, vol. I, p. 101–102; Emil Satco, *Enciclopedia Bucovinei*, vol. II, p. 107; Dumitru Covalciuc, *op. cit.*, p. 90–91. Un medalion *Ion Nandriş*, întocmit de profesorul Octavian Voronca, publică şi „«Țara Fagilor». Almanah cultural-literar al românilor nord-bucovineni", întocmit de Dumitru Covalciuc, Cernăuți–Târgu-Mureş, Societatea Culturală „Arboroasa", XV, 2006, p. 195–198.

BDD-A32933 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:38:05 UTC)

nevoilor locale, cu păstrarea şi ocrotirea a tot ce reprezintă valoare de artă, de folclor, de datini. Pentru asta e nevoie de oameni buni cunoscători ai satelor, de oameni cu tragere de inimă" (p. 15).

Monografia propriu-zisă semnată de doctorul Ion Nandriş cuprinde capitolele: *Satul Mahala. Istorie şi legendă*, p. 16–29; *Mahala. Aşezare preistorică*, p. 30–34; *Biserica*, p. 35–55; *Şcoala*, p.56–67; *Viaţa culturală*, p. 68–70; *Starea sanitară*, p. 71–87; *Medicina populară*, p. 88–99; *Din lumea bătrânilor*, p. 100–106; *Ce mâncau oamenii în sat la noi,* p. 107–113; *Îndeletniciri care dispar,* p. 114–126; *Industria casnică*, p. 127–133; *Portul din satul nostru*, p. 134–141; *Jocurile din Mahala*, p. 142–147; *Sărbătorile tradiţionale*, p. 148–154; *Pictorii Bucovinei şi mahalenii în pictură*, p. 155–169; *Emigrări din satul nostru*, p. 170–172; *Încercări de deznaţionalizare a satului nostru*, p. 173–183; *Renaşterea*, p. 184–201; *Furtuna*, p. 202–211; *Căderea în Infern*, p. 212–230; *Masacrul de la Lunca, 6–7 februarie 1941*, p. 233–241; *Deportările*, p. 242–258; *Mahalenii în Siberia*, p. 259–297; *Reîntoarcerea*, p. 298–309; *Începutul şfârşitului. Refugiul din 1944*, p. 310–316; *Biografiile unor mahaleni*, p. 317–401. În *Anexe* sunt incluse alte materiale documentare valoroase: *Ecouri la cartea Aniţei Nandriş-Cudla „20 de ani în Siberia. Destin bucovinean". O ţărancă din nordul Bucovinei premiată de Academia Română*, p. 403–409 – ecouri consemnate de Ştefan Hostiuc la apariţia cărţii, distinse cu Premiul „Lucian Blaga" al Academiei Române în 8 noiembrie 1994 ; *Tabel nominal cu deportaţii de pe raza postului de jandarmi Mahala, judeţul Cernăuţi*, p. 410–424, cuprinzând 602 deportaţi având vârsta între 1 şi 89 de ani, toţi ţărani, despre a căror soartă nu se cunoaşte până astăzi nimic; *Tabel cu numele cele mai răspândite din Mahala*, p. 425–428. O *Bibliografie* folosită la redactarea lucrării, p. 429–432, încheie cuprinsul acestui volum bogat ilustrat cu fotografii şi scrisori inedite de la cei deportaţi în Siberia, reconstituind cu rigoarea cercetătorului, dar şi cu un deosebit talent literar drama românilor din Bucovina de Nord în partea a doua a veacului trecut şi, totodată, istoria unui sat tradiţional – „o oază românească în masa slavizaţilor de peste Prut".

Lucrarea doctorului Ion Nandriş *Satul nostru Mahala din Bucovina* reprezintă o remarcabilă realizare consacrată unui străvechi spaţiu cultural românesc vitregit de istorie, o lectură obligatorie pentru români şi, mai ales, pentru dregătorii acestei ţări, grăbiţi mereu spre poarta privilegiilor şi dispuşi la „sacrificii istorice" pe seama adevăraţilor creatori ai culturii şi civilizaţiei naţionale. Multe dintre paginile acestei cărţi sunt de o actualitate cutremurătoare. O lume abandonată, dezorientată, trăieşte aievea sub ochii noştri. Cu înalţi funcţionari ignoranţi şi laşi, preocupaţi doar de meschina lor căpătuială şi salvare, cu instituţii ale statului conduse de „oameni lipsiţi de înţelegere pentru frumuseţea şi adâncimea vieţii satelor", pentru destinul celor îndemnaţi mereu „să rabde şi să creadă în ziua de apoi". Ultima colindă românească

BDD-A32933 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:38:05 UTC)

din Cernăuți, refugiul, deportările în Siberia, scrisorile bucovinenilor deportați, „exilul-închisoare”, mărturiile supraviețuitorilor reconstituie „viața unui sat românesc de la margine de neam, căzut în robie rusească şi care, supus tehnicii moderne ruseşti de distrugere, luptă să nu moară” (p. 290). Medicul bucovinean Ion Nandriş se stinge din viață la 7 ianuarie 1967 în Bucureşti.

Nandriş, Tudor. Născut la 23 aprilie 1906 în localitatea Mahala, județul Cernăuți. Fiul cel mai mic al lui Dumitru Nandriş (1864–1940) şi al Mariei, născută Lazor (1868–1945), care au şapte copii, în tradiția satelor româneşti tradiționale. Îşi petrece copilăria în satul natal, fiind antrenat în viața acestuia, cu obiceiuri, datini şi tradiții specifice. Începe cursurile şcolii primare în sat, în 1913, pe care le întrerupe din cauza războiului, care îi marchează copilăria, cum va mărturisi mai târziu în *Jurnal de campanie*: „Destinul a făcut ca atât copilăria, cât şi o bună parte din viața mea de medic să mi-o petrec în bubuit de tunuri şi țăcănit de mitraliere”.

După război, termină şcoala primară şi, urmând tradiția din familie şi din sat, se înscrie la Liceul „Aron Pumnul” din Cernăuți (1919). Aici frecventează şedințele Societății literare „Steluța”, iar în vacanțele şcolare, pe lângă muncile câmpului, participă la spectacolele teatrului de amatori din sat, alături de studenți şi învățători. În 1927 îşi susține bacalaureatul. Urmează cursurile Facultății de Medicină din Cluj, fiind ajutat material de către frații săi mai mari (1927–1934). La Cluj, în primăvara anului 1934, îşi susține doctoratul cu teza *Studii comparative asupra instituțiilor de prevedere, protecție şi disciplină medicală*, obținând calificativul „foarte bine”.

După absolvirea facultății, potrivit rânduielii vremii, se întoarce în Bucovina, desfăşurându-şi activitatea la Spitalul de Copii din Cernăuți condus de Astra Călugăreanu-Nandriş. Ulterior este medic provizoriu la Brodina, județul Rădăuți, la Banila pe Ceremuş, județul Storojineț, iar din 1939 funcționează ca medic-şef la Casa de asigurări sociale din Rădăuți. Mobilizat, în 1939, participă la operațiunile militare ale celui de al Doilea Război Mondial (1941–1945), „capitolul cel mai dramatic” din viața sa.

După război, Tudor Nandriş este medic primar al Serviciului Sanitar Județean Rădăuți (1945–1950), post ocupat prin concurs, apoi medic-şef al Secției Sanitare a județului Rădăuți (1950–1953). În calitate de medic primar al județului Rădăuți, Tudor Nandriş se remarcă prin câteva inițiative de mare importanță pentru organizarea şi dezvoltarea serviciului sanitar al oraşului şi județului Rădăuți: înființează Circa a II-a urbană şi cea dintâi Policlinică şcolară (1949), obține un imobil corespunzător pentru Policlinica Rădăuți şi înființează Secția dermato-venerice (1951). În perioada 1952–1957 funcționează şi ca medic consultant la Secția de boli interne a Spitatului Orăşenesc Rădăuți. Tudor Nandriş este cel dintâi medic primar de medicină generală la Circa a III-a urbană din Rădăuți, înființată în 1957.

BDD-A32933 © 2013 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:38:05 UTC)

Medicul Tudor Nandriş este autorul câtorva lucrări referitoare la istoria medicinii în Bucovina: *Istoricul secţiei sanitare a raionului Rădăuţi* (1964), *Istoricul Spitalului din Rădăuţi* (1969). După pensionare (1969), se dedică scrisului, lăsând în manuscris ori publicate în reviste de specialitate câteva lucrări: *Din viaţa medicilor bucovineni*; *Istoricul spitalelor din fostul judeţ Rădăuţi*; *Doctorul Ion Volcinschi (1846–1910)*; *Doctorul Ion Nandiş* (1971); *Profesorul Grigore Nandriş* (1977); *Contribuţia lui Mihai Zotta la cultura românească*.

Medicul bucovinean Tudor Nandriş se stinge din viaţă în Rădăuţi, la 20 februarie 1989[9].

Lucrarea sa *Jurnal de campanie 1939–1945* (1977), depusă la Muzeul Etnografic Rădăuţi, rămâne timp de câteva decenii în manuscris. Aceasta vede lumina tiparului mai întâi în „Analele Bucovinei", anul XV, nr. 1 (30), ianuarie–iunie 2008, p. 328–353[10]; anul XV, nr. 2 (31), iulie–decembrie 2008, p. 631–667; anul XVI, nr. 1 (32), ianuarie–iunie 2009, p. 209–224; anul XVI, nr. 2 (33), iulie–decembrie 2009, p. 595–614. Ulterior lucrarea apare în volum sub egida Institutului „Bucovina" al Academiei Române: Tudor Nandriş, *Jurnal de campanie, 1939–1945*, Ediţie îngrijită. Cuvânt-înainte de Ştefan Purici, studiu introductiv, notă asupra ediţiei, comentarii: Iulia Brânză, indice de nume: Rodica Iaţencu, Rădăuţi, Editura Septentrion, Colecţia „Enciclopedia Bucovinei în studii şi monografii" (32), 2010, 224 p. Printre puţinele noastre lucrări de acest gen, consacrate campaniei de pe Frontul de Răsărit, lucrarea „vine să întregească tabloul cultural bucovinean, oferind cercetătorilor o bogată sursă de informare despre un eveniment mondial, a cărui istorie aşteaptă la rândul ei să fie recuperată şi rescrisă pe baza unor noi izvoare istoriografice". *Jurnalul de campanie* al medicului bucovinean Tudor Nandriş „prezintă de asemenea interes şi pentru cititorul obişnuit, interesat să cunoască mai multe date despre cel de al Doilea Război Mondial"[11]. Valoros este, în acelaşi timp, corpul iconografic al lucrării, câteva zeci de fotografii alb-negru, unele executate în timpul operaţiunilor militare la care a participat autorul şi imortalizând momente, locuri şi chipuri de oameni de pe front.

Nestmann, Leopold. Născut în 1919 în Cernăuţi. Preot romano-catolic, cu studii superioare la Roma. Paroh în satul Barticeşti, comuna Boteşti, judeţul Neamţ. Profesor

[9] Octavian Voronca, *Teodor Nandriş*, în „«Ţara Fagilor». Almanah cultural-literar al românilor nord-bucovineni", XV, 2006, p. 202–203; Tudor Nandriş, *Jurnal de campanie, 1939–1945*, Ediţie îngrijită. Cuvânt-înainte de Ştefan Purici, studiu introductiv, notă asupra ediţiei, comentarii: Iulia Brânză, indice de nume: Rodica Iaţencu, Rădăuţi, Editura Septentrion, Colecţia „Enciclopedia Bucovinei în studii şi monografii" (32), 2010, p. 16–20; Dumitru Covalciuc, *op. cit.*, p. 91.

[10] Tot aici, publicarea primei părţi a manuscrisului este precedată de un documentar, *Destin bucovinean*, p. 313–318, şi de un studiu, *Războiul văzut prin suferinţele lazaretului*, p. 318–327, sub un titlu general: Tudor Nandriş, *Jurnalul unui medic de război*.

[11] Confer Iulia Brânză, *Tudor Nandriş. Jurnalul unui medic de război*, în *op. cit.*, p. 34.

BDD-A32933 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:38:05 UTC)

de Teologie la Iaşi, Bucureşti şi Alba Iulia. Predicator renumit la Catedrala Romano-Catolică din Iaşi. Arestat, în 1951, în perioada procesului înscenat cu scopul compromiterii Vaticanului. Umilit în timpul anchetei la Securitate şi depus la Mănăstirea Galata din Iaşi, transformată în închisoare, unde se remarcă prin ajutorul dat colegilor de suferinţă. Rearestat, în 1955, în legătură cu episcopul Aron Marton. O parte din detenţie la penitenciarele M.A.I., Sighet şi Gherla. După punerea în libertate, reuşeşte să plece din ţară (1966). Numit director al Colegiului de Propaganda Fide din Roma. În 1970, se stabileşte în Germania, la Dioceza de Limburg-Lahn şi apoi la Mănăstirea Altötting din München[12].

Nimigeanu, Dumitru. Ţăran din Tereblecea, judeţul Rădăuţi. Deportat, în 13 iunie 1941, împreună cu familia sa în Kazahstan şi Siberia[13]. Evadează din lagăr, după şase ani, revine la Tereblecea, trece frontiera în România, ajungând în Banat, la rudele sale aflate în refugiu. De aici fuge în Iugoslavia, cunoaşte iarăşi viaţa din lagărele de muncă şi, în ziua de 21 ianuarie 1950, ajunge în Lumea Liberă, la Triest. În 19 martie 1951 pleacă spre Australia, unde se stabileşte împreună cu soţia şi fiica sa.

Autorul cărţii *Însemnările unui ţăran deportat din Bucovina*, cea dintâi lucrare consacrată calvarului românilor bucovineni din veacul trecut, tipărită la Paris, în 1958[14], Londra, 1960[15], Timişoara, 1993[16] şi Bucureşti, 2006[17]. *Însemnările unui ţăran deportat din Bucovina* reprezintă „un document istoric, nu o operă de imaginaţie literară", căutând „drumul către inimile fraţilor din America, în numele părinţilor, al fraţilor de sânge şi al prietenilor dragi rămaşi […] în satele martirizate din Basarabia,

[12] Ştefan Iloaie, Paul Caravia, Virgiliu Şt. Constantinescu, *Mărturisitori de după gratii. Slujitori ai Bisericii în temniţele comuniste*, p. 55 (potrivit autorilor, preotul Leopold Nestmann a murit în închisoare); Cicerone Ionițoiu, *Martiriul creştin din România comunistă, 1948–1989. Exterminarea conducerii spirituale*, în vol. *Cartea de Aur a rezistenţei româneşti împotriva comunismului*, vol. I, p. 342–343; Cicerone Ionițoiu, *Victimele terorii comuniste. Arestaţi, torturaţi, întemniţaţi, ucişi. Dicţionar*, vol. VI (N–O), 2005, p. 83–84.

[13] Din Tereblecea au fost deportate 88 de familii. Din cele 236 de persoane deportate (102 copii, din care au supravieţuit 64, 12 bătrâni peste 70 de ani, dintre care nimeni nu a supravieţuit), 43 de persoane sunt din neamul Nimigean. Acestea au fost deportate în lagărele din Siberia, Kazahstan şi Onega. Cei mai mulţi au murit acolo, din cauza foamei, frigului şi a condiţiilor inumane de muncă. Dintre cele 236 de persoane deportate din Tereblecea, au murit în lagărele din Siberia 165 iar în Kazahstan 14. Vezi şi Cicerone Ionițoiu, *op. cit.*, p. 134–135.

[14] Dumitru Nimigeanu, *Însemnările unui ţăran deportat din Bucovina*, Cu o prefaţă de Grigore Nandriş, Paris, Editura Fundaţiei Regale Universitare „Carol I", 1958.

[15] Dumitru Nimigeanu, *Hell Moved Its Border*, Versiune în limba engleză de Margaret Aull [Mabel Nandriş], Blandford Press, Londra, 1960.

[16] Dumitru Nimigeanu, *Însemnările unui ţăran deportat din Bucovina*, Prefaţă de Grigore Nandriş, Ediţie îngrijită de Ştefan Munteanu, Timişoara, Editura de Vest, 1993.

[17] Dumitru Nimigeanu, *Însemnările unui ţăran deportat din Bucovina*, Prefaţă de Grigore Nandriş, Bucureşti, Editura Vestala, Colecţia „Documente revelatorii", 2006.

BDD-A32933 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:38:05 UTC)

din Bucovina, din Transilvania şi de pretutindeni": „Această carte este mărturia unui om despre pătimirea milioanelor de fiinţe omeneşti smulse de la vetrele lor şi deportate, pentru a fi distruse, departe de ochii lumii civilizate, în gheţurile Siberiei, în pustiurile Mongoliei, în pădurile sălbatice ale Uralilor sau în minele nopţilor eterne de moarte înceată din bazinul Donului"[18].

Însemnările autorului din cele două capitole ale cărţii, *Drumul în robie,* p. 23–113 şi *Zori de libertate,* p. 115–157, precum şi corespondenţa din *Anexe,* p. 161–172 se constituie într-un „document cutremurător de viaţă", cuprinzând „un capitol de istorie care sângeră şi azi ca o rană deschisă"[19]. Capitole din *Însemnările unui ţăran deportat din Bucovina* se publică, totodată, în „America", Cleveland–Ohio (1959), ziar al exilului românesc, care, după instaurarea comunismului în România, „a luptat contra sclaviei în care a fost târât poporul român"[20].

Nimigeanu, George L. Născut la 3 ianuarie 1938 în Tereblecea, judeţul Rădăuţi. Fiul lui Leon şi al Domnicăi Nimigeanu. Face şcoala primară şi gimnaziul, în refugiu, în diferite localităţi din România: clasa I în comuna Jariştea, judeţul Vrancea (1945–1946); clasele II–VI, în comuna Grabaţi, judeţul Timiş (1946–1951).

În 1951, familia sa este deportată în Bărăgan, stabilindu-i-se domiciliu obligatoriu în satul Salcâmi, comuna Perişoru, judeţul Ialomiţa. Aici face clasa a VII-a.

Clasele a VIII-a şi a IX-a le urmează la Liceul Teoretic din Feteşti-Gară, învăţământ fără frecvenţă, deoarece ca fiu de deportat nu avea dreptul să urmeze cursuri liceale de zi. De pe Bărăgan fuge la Bucureşti, unde reuşeşte al doilea pe listă la Liceul „Dimitrie Cantemir". Prins de Miliţie, este dus înapoi în Bărăgan şi predat părinţilor, la Sfatul Popular, cu proces-verbal, sub ameninţarea trimiterii tatălui la Canal, în cazul repetării faptei. Face clasa a X-a la Liceul Teoretic din Cernavodă, astăzi Liceul „Anghel Saligny", judeţul Constanţa, curs de zi. Aici, după primul semestru, în 1956, este dat afară, din cauza „domiciliului obligatoriu" (D. O.), cu interdicţia de a mai fi primit la cursuri. Merge personal la Ministerul Învăţământului, unde obţine direct de la ministrul de atunci aprobarea de a termina studiile liceale. Termină liceul în 1956.

Din cauza „domiciliului obligatoriu" nu-şi poate continua studiile. Urmează stagiul militar la marină, cu durata de trei ani.

După lăsarea la vatră, este admis la Facultatea de Educaţie Fizică a Universităţii „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi. După primul an de studii este îndepărtat din facultate

[18] Grigore Nandriş, *Să nu-i uităm!,* în volumul citat la nota 3, p. 19, 20.

[19] Ştefan Munteanu, *Cuvânt introductiv la noua ediţie,* p. 5.

[20] Florin Manolescu, *Enciclopedia exilului literar românesc, 1945–1989. Scriitori, reviste, instituţii, organizaţii*, Bucureşti, Editura Compania, 2003, p. 45, 47.

BDD-A32933 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:38:05 UTC)

pe acelaşi motiv: D. O. la dosar. Reprimit la intervenţia îndrumătorului de an. Absolvă facultatea, în 1965, ca şef de promoţie pe ţară.

După absolvirea facultăţii este profesor, director de cămin cultural, director de şcoală, metodist la Inspectoratul Şcolar Judeţean Sibiu. Lucrarea sa de gradul didactic I este recomandată de I.C.E.F. Bucureşti ca material bibliografic, deoarece prezintă o metodă modernă, activă, de organizare şi desfăşurare a lecţiei de educaţie fizică în vederea dezvoltării mai pregnante a calităţilor fizice ale elevilor în şcoala generală.

George L. Nimigeanu debutează în ziarul judeţean „Tribuna Sibiului", în numărul din 3 august 1968, cu poemul *Vârste incandescente.* După această dată publică în diverse periodice: „Tribuna", „Steaua", „Apostrof", „Poesis", „Transilvania", „Vatra", „Târnava", „Astra", „Orizont", „Bucovina literară", „Cafeneaua literară", „Convorbiri literare", „Cronica", „Dacia literară", „Familia", „Glasul Bucovinei" (Cernăuţi), „Luceafărul", „Oglinda literară", „România literară", „Ţara Fagilor", „Plai românesc", „Zorile Bucovinei" (Cernăuţi), „Luceafărul românesc" (Montreal-Canada), „Miorița noastră"(New York) ş. a. Este fondator al revistei „Caietele de la Mediaş". Iniţiator şi organizator la Mediaş al acţiunii cultural-literare „Zilele revistelor culturale din Transilvania şi Banat".

George L. Nimigeanu debutează editorial cu volumul de versuri *Colinele singurătăţii,* Cuvânt-înainte de Ion Mircea, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1983. Acestuia îi urmează volumele de versuri: *Fotograf de ocazie*, Sibiu, Editura Transilvania, 1990; *Târgul de fluturi*, Târgu-Mureş, Casa de Editură „Mureş", 1994; *Desene pe apă*, Sibiu, Editura „Transpres", 1994; *Semne particulare*, Târgu-Mureş, Casa de Editura „Mureş", 1995; *Fiinţa întrebării*, Cuvânt-înainte de Iulian Boldea, Târgu-Mureş, Casa de Editură „Ardealul", 1996; *Viaţă de rezervă*, Cu un *Cuvânt-înainte* de Al. Cistelecan, Târgu-Mureş, Editura „Ardealul", 1998; *Pe streaşina veacului*, Cu o *Postfaţă* de Adrian Dinu Rachieru, Timişoara, Editura „Augusta", 1999; *Vinovat de sinceritate*, Cu un *Cuvânt-înainte* de Ion Roşioru, Timişoara, Editura „Augusta", 2001; *Tămăduirea de sine*, Târgu-Mureş, Editura „Ardealul", 2002; *Semnţele focului*, Târgu-Mureş, Editura „Ardealul", 2004; *Ale vieţii sunt toate cuvintele*, Cu un *Cuvânt-înainte* de Cornel Moraru, Târgu-Mureş, Editura „Ardealul", 2005; *Aerul din cântecul pierdut*, Cu un *Cuvânt-înainte* de Iulian Boldea, Târgu-Mureş, Editura „Ardealul", 2006; *Pietre de râu pete de sânge*, Cu un *Cuvânt-înainte* de Ionel Popa, Târgu-Mureş, Editura „Ardealul", 2006; *Lumina de la început*, Cu un *Cuvânt-înainte* de Ionel Popa, Târgu-Mureş, Editura „Ardealul", 2006; *Jocul ocult al ţărmului cu marea*, Cu un *Cuvânt-înainte* de Adrian Dinu Rachieru, Târgu-Mureş, Editura „Ardealul", 2006; *Faţa nevăzută a durerii*, Cu un *Cuvânt-înainte* de Dumitru-Mircea Buda, Târgu-Mureş, Editura „Ardealul", 2006; *Întotdeauna viaţa pune întrebări*, Cu un *Cuvânt-înainte* de Cassian Maria Spiridon, Târgu-Mureş,

BDD-A32933 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:38:05 UTC)

Editura „Ardealul”, 2007; *Noblețea tăcerii*, Cu un *Cuvânt-înainte* de Liviu Dorin Clement, Mediaş, Editura „Samuel”, 2008; *Zodia nedreptății*, Cu un *Cuvânt-înainte* de Dumitru-Mircea Buda, Mediaş, Editura „Samuel”, 2010.

George L. Nimigeanu este membru al Uniunii Scriitorilor din România, Filiala Mureş (din 1996), membru al Societății Scriitorilor Bucovineni (din 1996), membru colaborator al Asociației Scriitorilor de Limbă Română din Quebec (ASRLQ), Canada (din 2008).

Activitatea literară a lui George L. Nimigeanu este răsplătită, de-a lungul timpului, cu mai multe premii, printre care: Premiul I al revistei „Transilvania” (1974), Premiul I al Festivalului „Lucian Blaga”, ediția I, Sebeş-Alba (1981), Premiul pentru Poezie al revistei „Mioriţa noastră”, New York (1998), Diploma de Excelență a Societății Scriitorilor Bucovineni, Suceava (2003), Premiul „Magna cum amicitie” al Zilelor revistei „Convorbiri literare”, Iaşi (2005), Premiul „Opera Omnia” al Filialei Mureş a Uniunii Scriitorilor din România, Târgu-Mureş (2007). Pentru prezența sa în viața publică, este Cetățean de Onoare al Municipiului Mediaş (2008)[21].

Poetul refugiat şi deportat în Bărăgan George L. Nimigeanu, într-un text cu titlu simbolic, publicat la Cernăuți, *Comuna migratoare,* trăieşte acut şi după cinci decenii sentimentul dezrădăcinării: „După o viață anapoda, trăită cu țârâita, cum zice o vorbă din bătrâni, am ajuns să nu ştiu din ce țară şi din ce neam mă trag, nici ce limbă au vorbit şi vorbesc părinții mei şi nici în ce pământ îşi dorm somnul de veci moşii şi strămoşii, care, de acolo de unde sunt, mă veghează cum veghează rădăcina pomului fructele de pe ramuri”. George L. Nimigeanu deapănă aici amintiri dulci-amare din satul natal Tereblecea, sat prin care însuşi Dumnezeu ar fi trecut desculț cândva, sat rămas „după sârma ghimpată, rupt de neam şi de țară, pe acelaşi pământ, sub acelaşi cer, dar în țară străină, după câte se arată, parcă pentru totdeauna”. Drama satului Tereblecea, „pribegind în alte legi şi lumi străine” este drama tuturor satelor româneşti samavolnic acaparate de imperiul slavilor răsăriteni: „Jumătate de veac, mare cât un mileniu, a trecut cu tancurile lui roşii peste inima satului; bătrânii au devenit memorie, limba a început să-şi uite cuvintele, bâlbâindu-le cu accent străin în loc să le rostească răspicat şi cu adâncimi de adevăr, credinței i s-au pus gratii la uşi şi ferestre, peste suflet s-au povârnit pietroaiele şi lanțurile unei sclavii apocaliptice, între frate şi soră, între tată şi fiu, între mamă şi dor, lacrima şi sârma ghimpată devenind atotputernice. Ani în şir, decenii în şir, parcă veacuri, parcă milenii…”. Astăzi, când Bucovina „schizoidă” este prezentată lumii ca „model european”, când se asumă cu atâta uşurință noi „sacrificii istorice”, o altă Bucovină îşi trăieşte, în paralel, cu un sentiment dureros,

[21] Adrian Dinu Rachieru, *Poeți din Bucovina. Selecție, studiu introductiv şi profiluri critice*, Timişoara, Editura Helicon, 1996, p. 297–299; Emil Satco, *op. cit.*, vol. I, p. 129–130. Vezi şi ro.wikipedia.org/wiki/George_L._Nimigeanu -

BDD-A32933 © 2013 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:38:05 UTC)

drama abandonării şi a condamnării ei la înstrăinare totală: „Bătrânii cad pe rând la rădăcinile veşniciei, vârstnicii n-au vreme de suflet şi de limba neamului, din cauza grijilor, tinerii sunt pur şi simplu furaţi de la trebile înalte de conştiinţă sau sunt mânaţi de frică pe unde nici nu gândeşti şi într-un mod cu totul împotriva firii; iar intelectualitatea este ostracizată de-a dreptul, împotriva ei ţesându-se cămăşile de forţă ale strâmbelor legi, făcute după chip şi interes străin, intenționându-se ştergerea din conştiinţe a adevărului despre origini, obiceiuri, tradiţii, limbă, istorie şi aparteneța la românism”[22].

De interes pentru tema în discuţie aici este volumul *Zodia nedreptăţii*, 2010.

Poemele din acest volum – ca „spaţii ale memoriei” – „par holograme ale unui trecut traumatic, reprezentări ale unor tribulaţii interioare implicând patologia alienării şi a incertitudinii identitare. În subteranele acestora – observă Dumitru-Mircea Buda – lucrează mecanica imperturbabilă a istoriei, a cărei intuiţie aduce de îndată lirismul poetului medieşan la punctul de fierbere, creând unele dintre cele mai reuşite pasaje vizionare ale cărţii. [...] *Zodia nedreptăţii* [...] e un poem-fluviu în a cărui freatică paginaţia, titlurile şi subtitlurile poemelor nu sunt decât indicaţii vagi ale unui relief de adâncime. Ele sunt reperele unei memorii torturate de agresiunea istoriei injuste şi aberante”[23]. Al doilea ciclu al volumului, *Amintiri dintr-o copilărie interzisă*, „pare să aibă pregnanţa unui nucleu. E spaţiul în care poetul aduce în primul rând imaginea holografică, vividă, a familiei, figura Mamei şi a Tatălui, refăcând o mitologie deopotrivă orfică şi cosmogonică. Copilăria interzisă pe care George L. Nimigeanu o explorează e un Eden incendiat, prefăcut în Infern de istoria nedreaptă. De altfel, tocmai această ambiguitate a trecutului, a memoriei lui, această coincidenţă a contrariilor e exploatată de poemele lui Nimigeanu, care reconstruiesc o geografie apocaliptică, memoria revizitând, de fapt, înfrigurată, agonia unei lumi. Poemele sunt localizate cu precizie, ceea ce denotă o nostalgie recuperatoare, speranţa că expierea în poem a traumei ar putea recuceri originea în paradisiacul ei”[24].

Dintre poemele publicate în periodice, construite în aceeaşi poetică inconfundabilă, *Scrisoare din Bucovina* se întrupează din datini şi povestirile străbunilor, iluminând vechi cărări ale „eternei reîntoarceri”, lângă izvorul fremătând al dorului, „primenit”, ritualic, în sufletul său de copil: „Sunt iar în Bucovina… şi mi-e bine!... / Lumina din colinde ninge… lin… / Mi-e sufletul pahar celest cu vin… / toastând în pragul anului ce vine… // Cu noime vechi mă dăruie ninsoarea… / Mi-aud

[22] „Ţara Fagilor”. Almanah cultural-literar al românilor nord-bucovineni, V, Cernăuţi–Târgu-Mureş, 1996, p. 118–121.

[23] Dumitru-Mircea Buda, *Cuvânt-înainte* la volumul *Zodia nedreptăţii*, Mediaş, Editura „Samuel”, 2010, p. 5.

[24] *Ibidem*, p. 8.

BDD-A32933 © 2013 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:38:05 UTC)

străbunii povestind… bătrâni… / Visează-n mine sfintele ţărâni, / iluminând pierdutelor cărarea… // Copil, m-ascund în datini!... Albul pur / dezleagă-n rosturi largurile Firii, / izvor înmugurind nemărginirii / şi-nchipuindu-i dorului contur… // Şi-aud – la geamul sufletului meu – / precum demult: «primiţi cu pluguşorul?»… / Şi-n suflet saltă, primenit, Izvorul… / Cu… inima… copil fiind şi eu…”[25].

Oţel-Petrescu, Aspasia. Născută la 26 noiembrie/9 decembrie 1923 în Cotul Ostriţei-Cernăuţi în familia unor învăţători[26]. Studii în comuna Ghizdita-Fântânele, judeţul Soroca, Bălţi şi la Liceul Ortodox „Elena Doamna” din Cernăuţi, între anii 1936 şi 1944. Refugiată, împreună cu familia, la 18 martie 1944, la Şugag, judeţul Alba. Bacalaureatul la Orăştie, în 1944, sub bombardamente. Studentă la Facultatea de Litere şi Filosofie a Universităţii din Cluj (1944–1948). Dactilografă la Centrul de Studii şi Cercetări Transilvane, condus de profesorul academician Silviu Dragomir (1946–1948). Participantă la manifestaţiile studenţeşti de la Cluj, din 9–10 mai 1946. Ultima secretară a Societăţii Studenţeşti „Junimea”, reînfiinţată la Cluj de către studenţii bucovineni. Membră în Societatea „Frăţia Ortodoxă Română Studenţească” (F.O.R.S.), în cadrul căreia susţine conferinţe, cea mai importantă fiind *Iisus în poezia românească* (1947). Arestată în timpul sesiunii de examene, la 9 iulie 1948, la Şugag-Bârsana, pe Valea Frumoasei. Bătută cu cruzime la Alba Iulia şi Cluj. Anchetată la Cluj în „lotul Centrului Studenţesc Cluj” şi condamnată la 10 ani de temniţă grea şi patru ani de degradare civică, pentru „crimă de uneltire împotriva ordinii sociale”, „ajutor şi activitate legionară nedovedită” (!), prin sentinţa Tribunalului Militar din 27 aprilie 1949, pronunţată în sâmbăta Paştelui. Trece prin penitenciarele Mislea, Dumbrăveni, Miercurea Ciuc, Jilava, Botoşani şi Arad, având peste tot o atitudine demnă şi ajutându-şi colegele de suferinţă. Pusă în libertate la 14 iulie 1962. Stabilită în oraşul Roman, unde lucrează pe un post de contabil într-o cooperativă, până în 1980, când se pensionează. Căsătorită în 1964 cu Ilie-Alexandru Petrescu, fost profesor de contabilitate la Liceul Comercial din Roman, desfiinţat de regimul comunist. În această perioadă încearcă să-şi refacă studiile, însă nu-i sunt validate examenele şi i se atrage atenţia că nu va putea deveni profesoară din cauza cazierului. Anchetată în repetate rânduri (1983, 1987 şi 1989), percheziţionată sever la

[25] Confer „Vatra veche”, Târgu-Mureş, anul IV, nr. 12 (48), decembrie 2012, p. 22. Poemele de aici, *Decembrie, Poveste de iarnă, Seară de Crăciun, Scrisoare din Bucovina, Iarnă la Sâmbăta de Sus, Ninge-n Ardeal*, alcătuiesc un adevărat ciclu, sub titlul general *Sărbătorile de iarnă*.

[26] „Şi părinţii mei au fost învăţători – mărturiseşte Aspasia Oţel-Petrescu –, luminători ai satului bucovinean până la refugiu, iar pe o fotografie a mamei mele se află prima promoţie de învăţătoare române, unde absolventele au în mijlocul lor pe dirigintele lor, profesorul George Tofan, un mare făuritor de cadre dăscăleşti”. Corespondenţă din Roman, 6 martie 2010, către noi. Arhiva familiei Vasile I. Schipor.

BDD-A32933 © 2013 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:38:05 UTC)

domiciliu în 1983. Autoarea cărții *Strigat-am către Tine, Doamne,* tipărită în anul 2000 şi retipărită în 2004, o impresionantă reconstituire memorialistică a anilor din studenție şi detenția sa politică. Alte lucrări: *Crucea de la Miercurea Ciuc şi Paraclisul „Naşterea Maicii Domnului" de la Mislea, Adusu-mi-am aminte* (memorii), *A fost odată…* (poveşti pentru copii), cronici, recenzii, evocări publicate în periodice locale şi centrale[27]. Aspasia Oțel-Petrescu este editorul cărții altui bucovinean, Victor Leahu, vărul său, *„Starțun". Între temniță şi veşnicie* (2006).

O mărturisire memorabilă despre supraviețuirea nu numai în spațiul concentraționar, ci şi în universul penitenciar al regimului comunist o găsim în cartea Aspaziei Oțel-Petrescu – „o conştiință excepțională, dublată de har scriitoricesc": „M-am gândit de multe ori cum a fost posibil să supraviețuim Calvarului. Închise în spații strâmte, supuse unui regim de exterminare, fiind obligate să ne cunoaştem până la saturație toate limitele, noi, totuşi, nu ne-am sfâşiat între noi şi nu ne-am pierdut mințile, pentru că am descoperit puterea rugăciunii şi am luptat să ne însuşim treptele dragostei. A fost o adevărată revelație pentru mine când, peste ani, am aflat, sintetizate în mod magistral, aceste trepte care ne-au ajutat nu numai să ne suportăm, ci să ne iubim, cunoscându-ne aşa cum eram, cu bune şi rele.

Îmi pare rău că nu-mi amintesc autorul comentariului, era, cred, o predică, am ascultat-o la Vocea Americii într-un moment de mare secetă sufletească. Am reținut-o în datele ei esențiale, mi-a adus bucurie, lumină şi claritate față de viața de temniță. Nu mă pot abține să n-o reproduc în rezumat, aşa cum a reținut-o memoria mea. Se intitula *Cele douăsprezece culori ale dragostei* şi demonstra care este caracterul *dragostei agape*, aşa cum se evidențiază în [*Întâia epistolă a lui Pavel către corinteni*], capitolul XIII, 1–13 [din *Noul Testament*].

1) *Răbdarea.* Dragostea este îndelung răbdătoare. Răbdătoare cu tine însuți, răbdătoare cu aproapele tău. Dragostea te şlefuieşte, îți formează caracterul. Lucrarea aceasta cere răbdare.

2) *Bunătatea.* Dragostea este plină de bunătate. Nu umileşte, nu loveşte, nu aduce nefericire, nu îndurerează, nu este dură. Ai atâta bunătate câtă dorință ai să aduci fericire.

3) *Bucuria.* Dragostea nu pizmuieşte, se bucură pentru calitățile şi succesele aproapelui, se bucură pentru el, se bucură de prezența lui. Total lipsită de invidie, compătimeşte pe cei care nu se pot bucura.

4) *Modestia.* Dragostea nu se laudă pe sine. Se bucură în tăcere, în adâncul inimii. Bogăția lăuntrică este atât de mare că nu are nevoie de laudă.

[27] Vasile I. Schipor, *Bucovineni în spațiul concentraționar al regimului comunist*, în „Analele Bucovinei", anul XIII, nr. 2 (27) [iulie–decembrie] 2006, p. 586–587.

BDD-A32933 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:38:05 UTC)

5) *Umilinţa (Smerenia).* Dragostea nu se umflă de mândrie. Nu detronează, nu calcă în picioare, nu disprețuieşte. Doreşte grandoarea aproapelui. Acceptă locul său în ierarhia creației, nu se ridică mai sus decât este locul său. Nu disprețuieşte pe cel slab, îl ajută.

6) *Politețea.* Dragostea nu se poartă necuviincios. Nu este vulgară, are stil, îi plac manierele alese, respinge mojicia, alege tot ce este frumos, delicat, sensibil. Este cuviincioasă în aspect, în vorbire, în comportare. Are maniere chiar şi față de cei ce lovesc.

7) *Altruismul.* Dragostea nu caută folosul său. Nu cere, dăruieşte. Nu caută cât obține, ci cât poate dărui. Lipsa de dragoste duce la egoism, ultima consecință a lipsei de dragoste este *homo homini lupus.*

8) *Stăpânirea de sine.* Dragostea este calmă, nu se mânie. Mânia blochează discernământul. Spiritul blocat se face glas al diavolului, care vorbeşte prin cel mâniat cu cuvinte necugetate, grele, ucigătoare. Dragostea nu este iute din fire, nu-şi permite nervozitatea.

9) *Gândirea curată.* Dragostea nu se gândeşte la rău, nu se bucură de nedreptate, ci se bucură de adevăr. Are toate intențiile curate, lipsite de câştig. E în afară de orice minciună. Când ai gânduri necurate în legătură cu aproapele, nu gândi să te lupți să le alungi, ci caută să acumulezi dragoste.

10) *Discreția.* Dragostea acoperă totul. Nu vrea să rănească, ci să refacă. Vorbirea de rău este o asasinare a caracterului dragostei. Demascarea vine de la diavol.

11) *Optimismul creator.* Dragostea crede totul şi speră totul. Dragostea crede în înălțare şi speră până ce visul cel bun se împlineşte. Speranța dă avânt şi putere. Când nu mai crezi şi nu mai speri, e semn sigur că nu mai iubeşti. Eşti creativ cât timp ai dragoste. Fără dragoste, distrugi.

12) *Jertfa.* Ca să atingi perfecțiunea dragostei, trebuie să jertfeşti. Trebuie să-ți iei Crucea în spate, ca să urci Calvarul, cu toate consecințele lui. Dăruind totul şi pe tine însuți, obții dragostea jertfitoare, dragostea agape, singura care te împlineşte, te face desăvârşit.

Privind trecutul nostru de veterane ale temnițelor comuniste, constat că, încetul cu încetul, am reuşit să ne însuşim câte ceva din aceste minunate culori ale dragostei. Salvarea noastră a fost descoperirea că numai prin culorile dragostei se poate supraviețui în universul concentraționar. Acesta este marele miracol al supraviețuirii noastre. Nu ne-a fost uşor, am căzut şi ne-am ridicat şi iar am căzut, dar, până la urmă, am izbutit. Toiagul nostru a fost rugăciunea. Ne-am rugat în comun şi ne-am rugat în parte. Ne-am rugat pentru toți ai noştri, pentru prieteni şi pentru duşmani, şi ne-am

BDD-A32933 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:38:05 UTC)

rugat, mai ales, să nu ne părăsească cele trei mari virtuți: credința, speranța şi iubirea. Mai ales iubirea”[28].

Mărturisirea bucovinencei Aspazia Oțel-Petrescu reprezintă un cod al supraviețuirii în spațiul concentraționar şi în universul penitenciar deopotrivă şi, în acelaşi timp, un „model cultural” al trăirii într-un secol violent, opus „agresiunii comuniste” şi având corespondent doar în celebra frescă de la Sucevița, ce reprezintă „scara virtuților”[29].

Volumul *Adusu-mi-am aminte*, Roman, Rovimed Publischers, 2007, cuprinde memorialistică, acoperind în fluxurile memoriei mai bine de o jumătate de secol. Pe lângă mărturiile-document referitoare la detenția sa politică, oameni, locuri şi etologie umană din universul carceral, valoroase sunt paginile referitoare la copilăria şi adolescența sa petrecute în Bucovina şi Basarabia: *Puiul de leandru*, p. 32–41; *Casa noastră din Basarabia, convorbiri cu coana Mărguța*, p. 51–54; *Liceul meu şi ispăşirea mea*, p. 77–94; *Satul meu natal, legendă şi mit*, p. 120–129; *Un hram cu meri înfloriți*, p. 134–150; *Bădia Moisoi, fratele meu şi satul său natal, Mihalcea Dubova*, p. 168–182. Evocând universul copilăriei şi adolescenței sale, Aspasia Oțel-Petrescu are convingerea, la fel ca Mircea Eliade, că „orice pământ natal alcătuieşte o geografie sacră”. Fotografiile de epocă şi versurile transcrise din diverşi autori aduc un plus de frumusețe discursului cald-evocator, ca în cazul *Baladei* lui Nicolae Dabija: „Cât trăim pe-acest pământ / Mai avem un lucru sfânt: / O câmpie, un sat natal, / O clopotniță pe deal. // Cât avem o țară sfântă / Şi un nai, care mai cântă, / Cât părinții vii ne sunt – / Mai există ceva sfânt. // Cât pădurile ne dor / Şi avem un viitor, / Cât trecutu-l ținem minte – / Mai există lucruri sfinte. // Cât luceafărul răsare / Şi în cer e sărbătoare, / Şi e pace pe pământ – / Mai există ceva sfânt. // Cât avem un sat, departe / Şi un grai ce n-are moarte, / Cât ai cui zice «părinte!» – / Mai există lucruri sfinte. // Cât durea-ne-vor izvoare / Ori un cântec ce dispare, / Cât mai avem ceva sfânt – / Vom trăi pe-acest pământ” (p. 122).

În acelaşi registru tematic se înscrie şi volumul *A fost odată*, Bucureşti, f. ed., 2011, 776 p., autoarea propunându-şi să răspundă aici la întrebările stăruitoare ale unor tineri de astăzi: „Cum a fost viața generației mele? Cum arătau acele vremuri

[28] Aspazia Oțel-Petrescu, *Strigat-am către Tine, Doamne…*, Cu o prefață, *Un nume pentru eternitate*, de Ion Coja, Ediția a II-a, Botoşani, Editura Axa, 2004, p. 356–358.

[29] În Bucovina niciuna din lucrările biobibliografice elaborate şi publicate la Suceava, după evenimentele din 1989, nu o menționează pe Aspasia Oțel-Petrescu. Pe lângă documentarul citat mai sus, noi facem trimitere la cartea sa *Strigat-am către Tine, Doamne…* şi la modelul său de trăire a destinului în studiul *Destinul unui gen vitreg. Memorialistica bucovineană consacrată spațiului concentraționar al regimului comunist*, publicat în „Analele Bucovinei”, Rădăuți–Bucureşti, anul XIV, nr. 2 (29), iulie–decembrie 2007, p. 538–540.

BDD-A32933 © 2013 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:38:05 UTC)

îndepărtate despre care bunicii povestesc cu atâta nostalgie? În ce constă farmecul tradiţiilor de atunci, ce le diferenţiază de prezent?" (p. 3) Sumarul cărţii cuprinde, astfel, în cele trei părţi ale sale un bogat şi divers material, de interes şi pentru cunoaşterea istorică privind Bucovina: memorialistică, evocări, medalioane, comentarii, corespondenţă, versuri de o mare varietate retorico-stilistică (balade, legende, colinde, pasteluri, cântece, sonete, poeme, catrene, elegii), multe dintre acestea fiind inedite. Şi textele de aici se disting prin marea bogăţie de date şi informaţii referitoare la câteva teme învecinate: evenimente şi situaţii-limită (războiul, ocuparea Bucovinei şi Basarabiei de către sovietici, în 1940 şi 1944, refugiul, strămutarea, deportarea, detenţia politică), destine marcate dramatic de istorie, etologie umană, ethos românesc etc. Multe pagini frumoase de aici „găzduiesc" autori diverşi, mai puţin sau chiar deloc cunoscuţi astăzi, în Bucovina (versuri, proză).

Pivin, Gheorghe. Născut la 1 noiembrie 1922 în Horecea-Cernăuţi. Tatăl său, Dumitru, combatant în Primul Război Mondial, primar în Horecea, „păstrător de obiceiuri şi tradiţii populare, ţinea la cuvântul dat şi la demnitatea sa de om şi de bun român". Mama sa, Maria, era rudă cu Zaharia Voronca, prietenul lui Ciprian Porumbescu. Studii la Liceul „Aron Pumnul" din Cernăuţi. În timpul primei ocupaţii sovietice (1940–1941), părinţii îi sunt deportaţi în noaptea de 13/14 iunie 1941 şi mor de foame în Siberia. Refugiat. După terminarea liceului, participă la eliberarea Ardealului de Nord, ca elev al Şcolii Militare de Ofiţeri din Radna. Se înscrie la Facultatea de Litere şi Filosofie a Universităţii din Iaşi. Arestat în noaptea de 14 spre 15 mai 1948. Pus în lanţuri, împreună cu Neculai Popa, anchetat şi torturat la Siguranţa din Piatra-Neamţ, unde a încercat să se sinucidă, tăindu-şi venele. Condamnat la 20 de ani muncă silnică, pentru „crimă de uneltire împotriva statului". Trece prin penitenciarele Jilava, Aiud, Piteşti şi lagărele de muncă de la minele de plumb Baia Sprie şi Valea Nistrului. Este pus în libertate în 1963, fixându-i-se domiciliu obligatoriu în judeţul Bacău. Se căsătoreşte în comuna Gârleni. Profesor, pentru un scurt timp, la Şcoala Generală din Tazlău-Neamţ. Metodist la Centrul de Librării şi Difuzarea Cărţii (C.L.D.C.) Bacău, librar în Gara Bacău. În 1965, se întoarce în vizită la Horecea-Cernăuţi, unde revine o dată pe an şi după 1989. Poet şi prozator talentat, publică în „Revista Bucovinei" de la Cernăuţi, semnând cu pseudonimul George Pivin-Leandru. Intelectual cu o vastă cultură filosofică, literară, muzicală[30]. Astăzi uitat, pe nedrept, în Bucovina, unde nu-l menţionează nimeni. Despre tragismul vieţii din „captivitatea roşie", George Pivin-Leandru scrie: „Călăii veacului bolşevic ne-au urmărit, ne-au prins şi ne-au aruncat după zăbrele. Au surpat beznele iadului peste noi

[30] Aspazia Oţel Petrescu, *Pivin D. George–Leandru. Date biografice*, manuscris inedit, datat 20 iunie 2006.

BDD-A32933 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:38:05 UTC)

şi ne-au amestecat cu şobolani şi libărci. Bătăi, frig şi foame muşcau din carnea noastră. Şi asta nu o zi, o lună sau un an, ci zeci de ani. Martirajul era atât de îngrozitor, încât îmi vine greu să-l descriu. Depăşeşte cu mult martirajul primilor creştini, prin durata şi cruzimea sa, spre a ucide nu numai trupul, ci şi sufletul. Dacă zidurile ar fi înregistrat plânsul, vaietele celor schingiuiți, ar fi fost cea mai teribilă simfonie a groazei". Moare la 18 aprilie 1995[31].

Rein, Johann (Hans). Născut la 25 iunie 1894 în Frătăuții Vechi. Şcoala primară evanghelică din satul natal, cursurile Gimnasiului Superior de Stat din Rădăuți, absolvent promoția 1914. Combatant în Primul Război Mondial. Studii de Teologie la Viena. În 1920 se căsătoreşte cu învățătoarea Hermine Germann. După promovarea examenelor la Viena (1922) şi Sibiu (1923), devine pastor la Hliboca. La 17 mai 1925, este ales paroh la Rădăuți. Alegerea sa este contestată, însă, de către autoritatea bisericească, întrucât nu avea trei ani vechime, cum prevedea statutul. În 1927 este din nou ales paroh la Rădăuți, cu 399 de voturi din 403 voturi exprimate. Alegerea este, de data aceasta, confirmată de către autoritatea bisericească şi instalarea în parohie se face de către parohul de Cernăuți, dr. Arz. Senior, judecător instructor la Comisia disciplinară pentru preoții şi învățătorii evanghelici din Bucovina. După ocuparea părții de nord a Bucovinei de către trupele sovietice (1940), este numit de către Consistoriul regional din Sibiu decan pentru partea de sud a Bucovinei, la 1 august 1940.

După repatriere (toamna anului 1940), este încorporat în armata germană. Cade prizonier, pe Frontul de Răsărit. La 11 aprilie 1949, se întoarce din prizonieratul petrecut în lagărele sovietice la familia sa, refugiată în Ihringhausen. În 1950 intră în serviciul Bisericii evanghelice din Palatinat, slujind ca preot în Edenkoben. De la 1 decembrie 1951 este paroh în Gönnheim şi Friedelsheim. Trece la Domnul, la 1 august 1956, în Ludwigshafen am Rhein şi este înmormântat în cimitirul din Gönnheim[32].

[31] Ilie Pivin, *Mă doare trecutul ca o rană deschisă*, în „Țara Fagilor". Almanah cultural-literar al românilor nord-bucovineni, VII, Cernăuți–Târgu-Mureş, 1998, p. 138–141; Petru C. Baciu, *Gh. Pivin-Leandru*, în „Crezul nostru", revistă de atitudine românească, Bacău, anul I, nr. 10, octombrie 2000, p. 6; Aspazia Oțel-Petrescu, *Cuvânt de reculegere pentru fratele Leandru*, în volumul *Strigat-am către Tine, Doamne...*, Ediția a II-a, Botoşani, Editura Axa, 2004, p. 429–431; Cicerone Ioniţoiu, *op. cit.*, VIII (P–Q), 2006, p. 252. În Bucovina nu-l găsim consemnat în niciuna din lucrările biobibliografice elaborate şi publicate la Suceava. Noi îl consemnăm în documentarul *Bucovineni în spațiul concentraționar al regimului comunist*, publicat în „Analele Bucovinei", anul XIII, nr. 2 (27) [iulie–decembrie] 2006, p. 592–593.

[32] Franz Wiszniowski, *Radautz die deutscheste Stadt des Buchenlandes*, Waiblingen, W. Eisele Inh. Täuber jun., 1966, p. 110–111; Edgar, Müller, *Die evangelischen Gemeinden in der Bukowina*, Aufbau und Ende (II. Teil), 1972, p. 79–80; Kurt, Rein, Waldemar, Radmacher, *Fratautzer Heimatbuch*, München, Verlag „Der Süddeutsches", 2005, p. 399–402.

BDD-A32933 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:38:05 UTC)

Scherf (Schaerf), Izyu. Născut în 1913, la Cernăuţi. Întreaga lui tinereţe şi maturitate sunt legate intim de lumea artei. La Cernăuţi, participă la expoziţiile tinerilor evrei, organizate în 1935 şi 1936. Aici ilustrează placheta lui Hersh Segal *Six Lullabies*, publicată în 1939. În timpul celei de al Doilea Război Mondial îl găsim înrolat în Armata Roşie, activând în regiunea Uralilor. Revine la Cernăuţi, apoi se mută împreună cu familia sa la Iaşi, unde lucrează ca desenator la Teatrul Naţional Evreesc. Ulterior se transferă la Bucureşti, lucrând tot ca desenator la Teatrul Evreesc de Stat şi în media vremii.

În 1974, Izyu Scherf emigrează în Israel.

Se stinge din viaţă, în 1995, în Rehovot, lăsând posterităţii o bogată colecţie de picturi pe teme iudaice, dar şi pe teme care prezintă viaţa evreilor din Bucovina[33].

Din creaţia lui Izyu Scherf, mai cunoscute oarecum, într-un cerc restrâns, sunt lucrările: *Amintiri din copilărie. Cernăuţi, Bucovina 1956, Bistriţa, Munţii Carpaţi, Vatra Dornei, Floarea-soarelui, Câmpulung A, Câmpulung B, Jaffa, Rehovot, Flori*, precum şi ilustraţiile de carte *Purim. Evreul Mordechai, Ilustraţie la volumul „Povestiri" de Shalom Aleichem 1* şi *2* etc.[34].

Stoleru, Vasile. Născut la 30 ianuarie 1907 în comuna Davideni, judeţul Storojineţ. Fiul lui Ilie şi al Mariei Stoleru. Studii la şcoala primară din Davideni şi, cu întrerupere, la Liceul „Regele Ferdinand I" din Storojineţ. Bacalaureat în 1929. Învăţător în comuna natală, în perioada când şi-a întrerupt studiile liceale pentru a-şi întreţine fratele. Cursuri universitare la Facultatea de Teologie a Universităţii din Cernăuţi (1929–1934). Licenţiat în Teologie, la 6 iulie 1934, cu teza *Tratarea pastorală a săracilor*. Membru activ al Societăţii studenţeşti „Dacia". Căsătorit, la 14 ianuarie 1934, cu Viola Păuş, fiica cântăreţului bisericesc din comuna Budeniţ. Hirotonit preot ajutător pe seama parohiei din Botoşeniţa, judeţul Rădăuţi, unde funcţionează până în 1935. În 1935 se stabileşte la Budeniţ, judeţul Storojineţ. În 1940, este transferat la parohia Carapciu pe Siret, de unde, în luna iunie, la invazia sovietică, se refugiază la Mitocul Dragomirnei. Revine la Carapciu pe Ceremuş în iulie 1941 şi funcţionează aici până în martie 1944. Împreună cu familia se refugiază la Avrig, judeţul Sibiu, până în 1945, când ocupă un post de coslujitor la Iţcani-Suceava (1945–1946). După un an, când slujeşte la Drăgoeşti, se stabileşte la Bălăceana ca preot paroh. Arestat în noaptea de 15 spre 16 iulie 1959 şi depus la închisoarea M. A. I. din Suceava. I se percheziţionează locuinţa, este interogat, până în 22 octombrie 1959,

[33] Conf. yiddish.haifa.ac.il/tmr/tmr10/tmr10012.htm

[34] Izyu Scherf nu este menţionat nicăieri în lucrările biobibliografice din Bucovina. Noi facem referiri la viaţa şi creaţia sa artistică, pentru prima dată în Bucovina, în studiul *Valorificarea moştenirii culturale fără frontiere a Bucovinei. Libertate, oportunităţi şi constrângeri*, în „Analele Bucovinei", Rădăuţi–Bucureşti, anul XVII, nr. 1 (34), ianuarie–iunie 2010, p. 223–259.

BDD-A32933 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:38:05 UTC)

în legătură cu „activitatea [sa] duşmănoasă la adresa R.P.R.” şi a regimului: desfăşurarea de „activităţi cu caracter legionar” – împrejmuirea cimitirului comunal, plantarea de pomi în grădina bisericii, pregătirea bisericii pentru sfinţirea oficiată de mitropolitul Sebastian Rusan, la 3 iunie 1951, sfinţirea unei fântâni, oficierea de slujbe pentru pomenirea morţilor (parastase), ţinerea unor predici privind rânduiala muncilor agricole şi respectarea sărbătorilor creştine (părintele i-ar fi îndemnat pe oameni să nu meargă „în anumite sărbători la arat şi însămânţat”, afirmând că „omul seamănă toată săptămâna pe ogor, iar duminica şi în alte sărbători trebuie să semene în biserică”). Condamnat, la 22 octombrie 1959, de către Tribunalul Militar Suceava, în deplasare la Botoşani, prin sentinţa nr. 603, la 10 ani de muncă silnică, 7 ani degradare civică şi confiscarea averii personale, pentru „crimă de uneltire contra ordinii sociale”. La 2 decembrie 1959, Tribunalul Militar al Regiunii a II-a, prin decizia nr. 2961, respinge cererea de recurs a părintelui Vasile Stoleru ca nefondată. După pronunţarea condamnării definitive, preotul bucovinean Vasile Stoleru trece prin penitenciarele Botoşani, Jilava şi Aiud, fiind supus regimului de exterminare, deşi era bolnav, suferind de o „maladie ulceroasă”, potrivit certificatului medical din 18 iulie 1959. La 10 decembrie 1960, „deţinutul contrarevoluţionar” Vasile Stoleru este internat în spitalul formaţiunii 0622 Aiud, unde moare la 12 decembrie 1960[35]. În Bucovina nu-l găsim consemnat în niciuna din lucrările biobibliografice elaborate şi publicate la Suceava. Noi îl consemnăm în documentarul *Elitele bisericilor tradiţionale din Bucovina, 1940–1989*[36]. Drama familiei preotului bucovinean Vasile Stoleru este povestită de Silvia Topolniţchi, una dintre fiicele sale[37] şi este ilustrativă pentru destinul multor familii de preoţi din România postbelică (soţiile îndepărtate din

[35] Conf. Ştefan Iloaie, Paul Caravia, Virgiliu Şt. Constantinescu, *Mărturisitori de după gratii. Slujitori ai Bisericii în temniţele comuniste*, p. 74; Cicerone Ioniţoiu, *Cartea de Aur a rezistenţei româneşti împotriva comunismului*, vol. I, p. 154; Vasile Manea, Cicerone Ioniţoiu, *Martiri şi mărturisitori ai Bisericii din România (1948–1989). Biserica Ortodoxă*, p. 165; Vasile Manea, *Preoţi ortodocşi în închisorile comuniste*, Cu o prefaţă semnată de Î.P.S. Nicolae Corneanu, Mitropolitul Banatului, [Cluj-Napoca], Editura Patmos, 2000, p. 207; Adrian Nicolae Petcu, *Părintele Vasile Stoleru – un martir al Bisericii bucovinene*, în „Rost”, Bucureşti, anul III, nr. 12 (34), decembrie 2005, p. 54–56. Vezi şi Dorin Dobricu, *op. cit.*, p. 84; *Martiri pentru Hristos, din România, în perioada regimului comunist*, Tipărită cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, a Înalt Prea Sfinţitului Ioan Robu, Arhiepiscop şi Mitropolit Romano-Catolic de Bucureşti şi a Excelenţei Sale Dr. Cristoph Klein, Episcop al Bisericii Evanghelice C. A. din România, Bucureşti, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 2007, p. 666–670. Articolul de aici este semnat de Adrian Nicolae Petcu, consilier principal, Direcţia de Cercetare a CNSAS.

[36] Vasile I. Schipor, *Elitele bisericilor tradiţionale din Bucovina, 1940–1989*, în „Analele Bucovinei”, Rădăuţi–Bucureşti, anul XV, nr. 2 (31), iulie–decembrie 2008, p. 557–558.

[37] Vezi Elena Savciuc, *Refugiaţii din Bucovina. Poveşti de viaţă în şi după refugiu*, p. 4.

BDD-A32933 © 2013 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:38:05 UTC)

serviciu, copiii fără drept la bursă de studii şi chiar exmatriculaţi, persecutarea politică şi marginalizarea lor socială).

Şesan, Milan-Pavel. Născut la 23 aprilie 1910 în Cernăuţi. Este al doilea copil al profesorului universitar Valerian Şesan (1878–1940) şi al Bojenei-Maria, născută Nemec, cântăreaţă de operă şi scriitoare, originară din Cehia (Praga). Îşi face studiile primare la Praga şi Cernăuţi, liceul la Cernăuţi şi, tot aici, urmează cursurile facultăţii de Teologie, trecându-şi examenul de licenţă cu „distincţie" în 1932. Între anii 1932 şi 1935 studiază la Facultatea de Filosofie a Universităţii Caroline din Praga. Aici obţine doctoratul în istorie şi filosofie. Întors în ţară, este, pe rând, lector de limba cehă la Facultatea de Litere şi Filosofie a Universităţii din Cernăuţi (1935–1936), asistent şi profesor la Facultatea de Teologie (începând cu 1936).

La începutul lunii iulie 1940, părintele profesor Milan-Pavel Şesan pleacă în primul refugiu, stabilindu-se vremelnic la Bucureşti. Revine în toamna anului 1941 la Cernăuţi în casa din Str. Mihai Viteazul, nr. 16, care nu a fost devalizată de trupele sovietice de ocupaţie. Al doilea refugiu începe la 25 martie 1944, după Sfânta Liturghie de Bunavestire, când pierde aproape tot: o bibliotecă impresionantă, moştenită de la tatăl său, Valerian, mobilă, obiecte din casă, îmbrăcăminte. În acest ceas greu al vieţii sale, părintele Şesan face eforturi mari pentru a-şi slava cel mai bun prieten al său, maşina de scris, un „Consul" miniatural, cu care a lucrat până la sfârşitul vieţii. Tot ce a scris părintele Milan-Pavel Şesan, după 1944, a cunoscut lucrarea acestei maşini, salvată cu multă trudă şi riscuri. Primul popas îl face la Suceava, unde se refugiaseră mai mulţi bucovineni, şi unde se afla în refugiu Facultatea de Teologie şi Mitropolia Bucovinei, sub denumirea de Mitropolia Bucovinei de Sud, condusă de mitropolitul Tit Simedrea. Aici părintele Şesan este director al Institutului de Istorie de pe lângă Facultatea de Teologie din Suceava (1946–1948).

În această perioadă, mulţi profesori universitari şi colegi ai părintelui din Cernăuţi preferă, însă, să se retragă mai departe de noua graniţă cu U.R.S.S., alegând zone mai puţin primejdioase. Astfel, oraşul Râmnicu Vâlcea devine un puternic centru cultural bucovinean, unde îşi desfăşoară activitatea profesorul universitar Leca Morariu, împreună cu tânărul său asistent Traian Cantemir, de la Facultatea de Litere, profesorul Alexandru Ieşean, de la Facultatea de Filosofie, şi alţii. În scurt timp, se stabileşte aici şi părintele Milan-Pavel Şesan, în casa avocatului Gheorghe Vlădescu, din Str. Traian, nr. 191 bis. Profesorul Milan face o vreme naveta Râmnicu Vâlcea–Suceava în condiţiile primejdioase ale acestor ani de ocupaţie sovietică. La 10 decembrie 1948, familia Şesan se stabileşte la Sibiu, în Str. Mitropoliei, nr. 12, în apartamentul rămas de la prof. Emilian Vasilescu, care se mutase între timp la Bucureşti. Aici părintele Şesan este profesor la Catedra de Istorie Bisericească Universală de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu (1948–1980).

BDD-A32933 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:38:05 UTC)

Părintele profesor Milan-Pavel Şesan desfăşoară o bogată activitate ştiinţifică materializată în peste 3 000 de lucrări (cursuri universitare, referate, articole, recenzii şi note) publicate în volume şi în diferite reviste din ţară şi străinătate: „Candela", „Materiale arheologice", „Mitropolia Moldovei şi Sucevei", „Ortodoxia", „Mitropolia Ardealului", „Mitropolia Banatului", „Telegraful român", „Byzantinoslavica" şi „Hlas Pravoslavi" (Praga), „Neue Zeit" (Berlin), „Ostkirchliche Studien" (Wurzburg), „Kirche im Osten" (Gottingen), „Jurge Kirschen" (Bremen), „Presence Orthodoxe" (Paris). În studiile sale, Milan Şesan tratează teme diverse: primele traduceri în limba română ale Bibliei, istoria teologiei ortodoxe, ortodoxia în trecutul Europei Centrale, vechimea creştinismului în spaţiul carpatic, naşterea ideii papale, creştinismul la slavi[38].

Prin acest ultim „ostenitor al scrisului"[39], „model al cărturarului desăvârşit", familia Şesan se întoarce în sfântul pământ românesc al Transilvaniei după două secole, timp în care, din „marea bogăţie a depozitului său regenerator, inepuizabil" de energii sufleteşti, a făcut să iasă la lumină în Bucovina istorică „frumuseţi şi valori spirituale durabile, ajunse începuturi de lumină naţională"[40]. Părintele profesor Milan-Pavel Şesan se stinge din viaţă la 7 iunie 1981 în Sibiu.

Tonenchi, Ioan. Născut în anul 1930 în localitatea Davideni, judeţul Storojineţ. Fiul lui Constantin şi al Aspasiei, originară din satul învecinat Cireş. Face şcoala primară în Davideni (1936–1941). După ocuparea părţii de nord a Bucovinei de către sovietici, este obligat să repete clasa a IV-a, cu o învăţătoare nouă, rusoaică. Din 1942 îşi continuă studiile la Liceul „Regele Ferdinand I" din Storojineţ.

Refugiat, la 26 martie 1944. „Era în mijlocul lunii martie – povesteşte după război Ioan Tonenchi –, nu mult după sosirea mea acasă de la Storojineţ. De la Prefectură venise ordin la Primărie să se pregătească oamenii de evacuare, căci ruşii erau pe aproape şi în câteva zile frontul ajungea din nou în Bucovina. Mama, săraca, singură, era speriată. Tata, la plecare, i-a zis că dacă vin ruşii să ia copiii şi să plece,

[38] Emil Satco, Ioan Pînzar, *Personalităţi bucovinene. Dicţionar*, vol. VIII, Suceava, Biblioteca Bucovinei „I. G. Sbiera" – Fundaţia Culturala a Bucovinei, 1997, p. 172–173.

[39] Filip Ţopa, *Povestea Bucovinei*, vol. III, manuscris, Bucureşti, 1984, p. 62.

[40] Teodor Tanco, *Lumea transilvană a lui Ion Creangă. Excurs istorico-literar*, Cuvânt introductiv de Petru Rezuş, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1989, p. 29. Pentru mai multe informaţii, vezi Vasile I. Schipor, *Maramureşeni în viaţa culturală a Bucovinei.* [*Familia Şesan*], în volumul colectiv *Maramureş – vatră de istorie milenară*, Cluj-Napoca, Editura „Dragoş Vodă", 1998, p. 341–346; Emil Satco, *Enciclopedia Bucovinei*, vol. II, p. 454–455; Ciprian Bâra, *Teologul Milan-Pavel Şesan, modelul cărturarului desăvârşit*, în „Lumina", primul cotidian creştin din România, 5 aprilie 2008, ediţia *online* pentru Moldova, conf. www.ziarullumina.ro/articole;1145;...Milan-Pavel-Şesan... –. Pentru mai multe informaţii de specialitate şi activitatea sa din refugiu, vezi, printre altele, *Dicţionarul teologilor români*, conf. biserica.org/WhosWho/DTR/S/MilanPavelSesan.html -

BDD-A32933 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:38:05 UTC)

pentru că am văzut o dată ce înseamnă să fii sub stăpânire rusească. [...] Am primit de la Primărie un ordin de evacuare pentru întreaga familie şi atunci ne-am pregătit de plecare. Aveam o şură în spatele casei, unde ne-am gândit că puteam ascunde tot felul de lucruri, ca la întoarcere să le găsim, căci toţi erau siguri că vom câştiga războiul şi ne vom întoarce. Atunci s-a apucat mama de copt pâine, de fript carne, ne-a pregătit haine şi ce mai gândea ea că ne va fi de trebuinţă să avem de drum. [...] Mama ne-a pregătit la tustrei copiii câte o desagă de pus pe spate şi fiecarea aveam câte două rânduri de cămăşi de schimb, două ştergare, o pâine de secară, o găină friptă şi alte câteva lucruri mărunte. Toate familiile au primit ordin de evacuare. Fiecare pleca cu ce putea, unii au mers la gara din Storojineţ să ia trenul, alţii cu căruţele, alţii pe jos. [...] Tuturor le era teamă de ruşi, nimeni nu îi voia, toţi se fereau, se adăposteau sau fugeau de ciuma aceea anunţată. Groaza aceea de ruşi, instalată cu ocazia primei vizite a acestora în Bucovina de Nord, îi făcea pe oameni, în absenţa unei posibilităţi de a lupta împotriva lor, nu doar să renunţe la tot, ci şi să-şi asume o responsabilitate enormă, atât pentru ei cât şi pentru familiile pe care le aveau în grijă. Libertate sau moarte, nu mai făceau diferenţă”[41].

Familia Tonenchi este repartizată cu refugiul la Baia de Aramă, la fel ca toţi refugiaţii din judeţul Storojineţ. De aici este trimisă la Şovarna de Jos, Mehedinţi, până în iunie 1944, când, eliberat din armată, Constantin Tonenchi primeşte aprobarea de plecare a familiei sale în Banat, în satul Tincova, comuna Sacu, din apropiere de Lugoj. Îşi continuă studiile la Liceul „Coriolan Brediceanu” din Lugoj. În 1948, la recrutare, este etichetat „transfug bucovinean” de către şeful Comisariatului Lugoj, un lăcătuş cu şapte clase primare făcut peste noapte maior[42]. Ajuns inginer, Ioan Tonenchi se stabileşte cu familia în Arad.

Inginerul Ioan Tonenchi îşi povesteşte în refugiu experienţa sa de viaţă adeseori în familie şi în cercurile apropiate, ca într-un adevărat ritual al perpetării memoriei colective, frecvent întâlnit în pedagogia socială a refugiaţilor bucovineni. Soţia sa îi consemnează povestirile, care stau la baza romanului *Zodia Ciumei*, scris şi publicat de către fiica sa, Mirella Tonenchi, în 2009: „Povestirile le-am auzit de nenumărate ori, la început ascultam pur şi simplu, aveam să înţeleg mai târziu dar îmi plăcea să ascult de zeci de ori poate aceeaşi poveste, aceeaşi întâmplare, deşi o cunoşteam pe de rost, ştiam ce urma să vină, uneori interveneau elemente noi pe care el şi le amintise ulterior sau poate doar le omisese înainte, am crescut având în minte o idee extrem de limpede, aceea că tatăl meu fugise de ruşi, de comunişti. [...] El ne-a vorbit, povestitor trăit prin cele trecute, ne-a amintit seri de-a rândul, ore după ore, uneori doar mie şi mamei mele,

[41] Conf. Mirella Tonenchi, *Zodia Ciumei*, 2009, p. 95–96, 97, 105.
[42] *Ibidem*, p. 125–126.

BDD-A32933 © 2013 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:38:05 UTC)

alteori neamurilor, prietenilor şi la un moment dat mama mea a început a scrie, a nota, de aducere aminte ori doar pentru neuitare [...]. Scriind tot mama mea, el povestind, amintind ce a trăit, ceea ce s-a întâmplat, lui şi lor, m-am trezit în faţa mea cu un text, o scriere, în care nu cronologia, nu scriitorul ci istoria, vremea şi cei ce au trăit-o au importanţă şi contează, mama mea a intuit, a ştiut în întreg acest răstimp alături de el, în 48 de ani de căsnicie, soţul meu mi-a povestit de atâtea ori despre satul lui drag, despre evenimentele care i-au marcat întreaga viaţă, încât am putut urmări pas cu pas o parte din copilăria sa zbuciumată, m-am contopit cu acel băiat maturizat înainte de vreme şi parcă mă vedeam pe mine trecând prin acele clipe [...]. Povestea lui şi a lor, a celor mulţi, număraţi sau nenumăraţi, împrăştiaţi în toate zonele ţării, ale unei ţări rotunde şi fără colţuri. Vremurile lor trăite în acel an de ocupaţie sovietică, pe urmă drumul pas cu pas al bucovinenilor dinspre un loc al lor către altul ce nu va fi fost niciodată al lor, dar în care cei mai mulţi au rămas şi din care au plecat doar pe calea cu singur sens ce o vom porni cu toţii, într-o zi. M-am apropiat de textul scris de mama după povestirile tatălui meu cu un soi de sfială, cu un sentiment de anume plecăciune şi în acelaşi timp de teamă. [...] Ieri, de Buna Vestire, atunci când s-a cristalizat zodia ciumei pentru unii, toţi aceia constituie sâmburele acestei scrieri, ieri, când ei au plecat pentru totdeauna pe jos în urma căruţelor ca să se întoarcă acasă doar în vizită, ieri, dar ieri înseamnă mai mult decât atât, înseamnă înainte şi după, înseamnă tot sau aproape totul pentru ei, nu doar un moment, nu o clipă, n-au trecut decât şaizeci şi cinci de ani de atunci, o viaţă de om, unii au trăit mai puţin, el avea paisprezece ani atunci de Buna Vestire, când au încărcat tot ce au putut într-o căruţă şi-au pornit spre România, ce mai era şi asta că doar şi ei erau România sau poate că nu, dar nu ştiau, nimeni nu va putea niciodată să scrie pe măsura a ceea ce au trăit ei, ce bine că mea mea a notat tot. S-au pierdut copii, părinţi, s-au destrămat familii, unele s-au regăsit, altele nu, cine ştie pe unde or mai fi trăind bucăţi, fragmente, unii se caută şi astăzi, câţiva au renunţat, alţii au murit fără să lase din mâini speranţa”[43].

Din bogăţia de informaţii referitoare la epoca de dinainte de 1940 (1944), pe care le valorifică romanul, transcriem un fragment descriptiv referitor la conacul familiei Flondor din Storojineţ: „Strada pe care era internatul, adresa mea de atunci, purta numele lui Iancu Flondor, unul dintre principalii artizani ai unirii Bucovinei cu Ţara din noiembrie 1918. Nu departe de internat, pe aceeaşi stradă desigur, se găsea conacul familiei Flondor, o casă frumoasă cu două caturi situată nu la stradă, ci în spatele unei grădini splendide, străjuită de o poartă imensă din grilaj de fier. Grădina aceea cu meri ce primăvara explodau în flori albe, ameţitor parfumate până-n stradă, plantaţi în zigzag ca nu cumva să îşi facă umbră unul altuia, m-a impresionat şi uimit peste

[43] *Ibidem*, p. 5–8, passim.

BDD-A32933 © 2013 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:38:05 UTC)

măsură, căci nu pierdeam nicio ocazie de [a] da o fugă până acolo, indiferent ce anotimp ar fi fost, primăvară, vară sau poate mai ales toamnă şi de a-mi lipi nasul de barele de fier lucrate cu o finețe măiastră, chiar dacă pentru doar câteva clipe, în care reuşeam să mă transpun, să trec imaginar dincolo de gard şi să mă trezesc în miezul unei grădini care s-ar fi putut numi al unui anume Eden. Apoi în partea din stânga, rondourile de trandafiri şi hortensii perfect simetrice, înşiruiri geometrice de cale, pe atunci habar n-aveam ce e aia o cală, şi crini imperiali ce făceau legătura unora cu altele, de parcă grădinari regeşti veniți tocmai de prin Versailles ori creatori ai altor grădini celebre dăduseră tot ceea ce erau în stare, ca să stau eu şi să mă zgâiesc la frumusețea lumii care credeam că e”[44].

„Tatăl meu avea 14 ani când a plecat din Bucovina, din Davideniul lui, iar mini-romanul meu a pornit de la povestirile sale. Totul e real, trăit, s-a petrecut aidoma” mărturiseşte, cu emoție, Mirella Tonenchi.

[44] *Ibidem*, p. 73.

BDD-A32933 © 2013 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:38:05 UTC)

BUCOVINENI ÎN VIAȚA CULTURAL-ŞTIINȚIFICĂ A ROMÂNIEI POSTBELICE (IV)[*]

VASILE I. SCHIPOR

Bukowiner im kulturell-wissenschaftlichen Leben Rumäniens in der Nachkriegszeit (IV)

(*Zusammenfassung*)[**]

Die Flucht und das Schicksal der Bukowiner Flüchtlinge in Juni 1940, bzw. März-April 1944 waren sogenannte „Tabu-Themen" in Rumänien vor den 1989er Ereignissen. Indem es die Forschungen in dieser Hinsicht weiterführt, gehört das dokumentarische Material *Bukowiner im kulturell-wissenschaftlichen Leben Rumäniens in der Nachkriegszeit (*IV) zu den wenigen allein stehenden Werken, die diesen ergebnisreichen Forschungszweig gewählt haben.

Innerhalb der Beschäftigungen mit der Kulturgeschichte im allgemeinen, aber auch mit der Literatur- und Sozialgeschichte insbesondere, ergänzt die unterliegende Studie die bisherigen Kenntnisse durch die Forschung eines Bereiches der gegenwärtigen Geschichte, den die Forscher langer Zeit vermieden haben und der als Bestandteil des nationalen und europäischen kulturellen Patrimoniums verstanden wird.

In diesem Sinne und trotz vieler Schwierigkeiten (Zerstreuung der Bukowiner im ganzen Gebiet Rumäniens, die Auswanderung mancher von ihnen in den Okzident, die Unzuverlässigkeit einiger Quellen und der Mangel an Mitteln für Feld-, Archiv- und Bibliothekforschung, die Ablehnung oder sogar die Angst vieler Überlebenden, ihre Memoiren zu schreiben, das schwache Interesse der Nachfolger an der Familienforschung usw.) haben wir diese Studie verfasst, um sie zukünftig in einem biobibliographischen Nachschlagewerk mit alphabetisch geordneten, einer breiten Kathegorie von aus der Bukowina geflüchteten Bukowinern verschiedener Nationalitäten und Konfessionen zugänglichen Daten einzubeziehen. All das ist ein Beweis für die deutliche Präsenz der Bukowina in der kulturell-wissenschaftlichen Entwicklung des Landes durch eine hervorragende schöpferische, heute wenig bekannte und bewertete Tätigkeit.

---

[*] Pentru întreaga problematică a temei, vezi un tablou mai amplu în *Bucovineni în viața cultural-ştiințifică a României postbelice* (I), în „Analele Bucovinei", Rădăuți–București, anul XVII, nr. 2 (35), iulie–decembrie 2010, p. 367–396; *Bucovineni în viața cultural-ştiințifică a României postbelice* (II), ibidem, anul XVIII, nr. 2 (37), iulie–decembrie 2011, p. 575–613; *Bucovineni în viața cultural-ştiințifică a României postbelice* (III), ibidem, anul XIX, nr. 1 (38), ianuarie–iunie 2012, p. 113–144.

[**] Traducere: Ştefănița-Mihaela Ungureanu.

BDD-A32933 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:38:05 UTC)

Schlüsselwörter und –ausdrücke: Flucht, Vertreibung, Deportation, Ribbentrop-Molotov Pakt, europäisches Drama für mehrere Generationen, Kriegsopfer, politischer Schuld, ethnische Diskriminierung und Hass, tragische Lebenserfahrungen, extreme Situationen, Authentizität und Ausdruckskraft, Trauma und soziale Marginalisierung, Erinnerungen an die Flucht, Bewusstseinsstrom, Humanisierung einer tragischen Welt, Bedauern und Nostalgie der Vergangenheit, Bewahrung des tragischen Gedächtnisses der Bukowiner, Genesung der moralischen Reflektion in der Öffentlichkeit, wenig bekannte und bewertete schöpferische Tätigkeit.

BDD-A32933 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.32 (2026-09-14 14:38:05 UTC)